

La ciència antropològica

ANTROPOLOGIA DEL TURISME

(Codi: 23539)

Curs: 2017-2018

María-Teresa Riquelme-Quiñonero

Àrea d'Antropologia Social

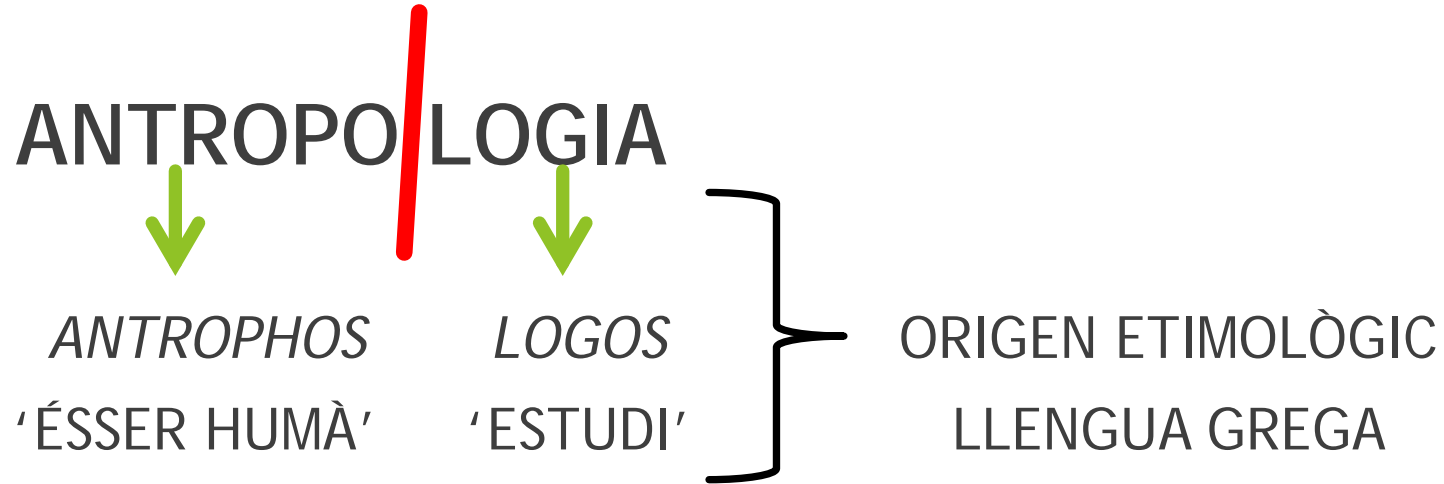
Departament d'Humanitats Contemporànies, Universitat d'Alacant

BLOC TEMÀTIC I MÈTODES I TÈCNIQUES DE L'ANTROPOLOGIA

Tema 1: La ciència antropològica.

1. La ciència antropològica.
2. Camps de l'antropologia.
3. Antropologia aplicada.
4. Antropologia ecològica.
5. Antropologia econòmica i de les societats complexes.

1. LA CIÈNCIA ANTROPOLÒGICA

Podem dir que l'antropologia és la ciència encarregada de l'estudi de l'esser humà. Però altres disciplines també estudien l'esser humà com la psicologia, la sociologia...

QUÈ TÉ L'ANTROPOLOGIA COM A CARACTERÍSTIC QUE LA DISTINGEIX D'ALTRES CIÈNCIES?

1. LA CIÈNCIA ANTROPOLÒGICA

L'antropologia s'inicia com a CIÈNCIA en la segona meitat del segle XIX. Fins llavors, la història natural i social de l'ésser humà havia sigut l'objecte de ciències com l'anatomia, la filosofia, la geografia, la història, l'economia, el dret, etc. A mitjan segle XIX es defineix un **objecte d'estudi propi: la CULTURA humana** i es comencen a perfilar les teories i el mètode científic de l'antropologia sociocultural.

Ciència: {
-Estudi de la HUMANITAT.
-Pobles (cultures) antics i moderns.
-Estils o formes de vida.

Objectiu fonamental de l'antropologia:

LA CULTURA COM A PRODUCTE EXCLUSIU HUMÀ

1. LA CIÈNCIA ANTROPOLÒGICA

CARACTERÍSTIQUES DE L'ANTROPOLOGIA

1. Caràcter comparatiu: analitza qualsevol tipus de societats passades o presents.
2. Enfocament holístic: l'aspecte més característic de l'antropologia és precisament la pretensió d'abastar completament l'ésser humà, utilitzant una perspectiva holista que intenta tenir en compte una enorme varietat de factors: condicions del passat, present i futur, la biologia, ecologia, societat, llenguatge i cultura: perspectiva transcultural.

1. LA CIÈNCIA ANTROPOLÒGICA

CARACTERÍSTIQUES DE L'ANTROPOLOGIA

1. Caràcter comparatiu: l'estudi d'un sol lloc no ha de portar mai a generalitzacions. Per a crear interpretacions els antropòlegs i les antropòlogues han de comparar les dades etnogràfiques.

Tipus d'estudis comparatius

- a) *Dins d'una mateixa societat*: comparant individus, famílies, comunitats o districtes. La possibilitat de verificar una teoria dins d'una mateixa societat dependrà del grau de variabilitat de les variables de la hipòtesi (sol ser força gran, de manera que resulta útil per als estudis).
- b) *Entre cultures*: fent comparacions universals, buscant diferències entre les societats que tenen i en les que els falta una característica en concret.
 - I. S'identifiquen les condicions que haurien de ser relacionades.
 - II. S'analitza una mostra universal de les societats buscant l'associació esperada.
 - III. S'obté una conclusió, que probablement podrà ser aplicable a altres societats.

1. LA CIÈNCIA ANTROPOLÒGICA

CARACTERÍSTIQUES DE L'ANTROPOLOGIA

1. Caràcter comparatiu: els antropòlegs i les antropòlogues distingeixen entre:

- TRETOS UNIVERSALS;
- GENERALITZACIONS que no es donen en totes les cultures, però que sí que es donen de manera molt habitual. Una de les raons és la difusió de trets per l'aculturació i la globalització;
- PARTICULARISMES: elements distintius de cada cultura.

1. LA CIÈNCIA ANTROPOLÒGICA

CARACTERÍSTIQUES DE L'ANTROPOLOGIA

1. Caràcter comparatiu:

TRETS UNIVERSALS

- *De base biològica:* llarg període de dependència infantil, sexualitat durant tot l'any, un cervell complex capaç d'utilitzar símbols, eines i llenguatge...
- *De base psicològica:* formes comunes de sentir, pensar i processar informació.
- *De base social:* vida en grups en algun tipus de família: matrimoni, compartir aliments, etc.
- *De base cultural:* tabú de l'incest i l'exogàmia.

1. LA CIÈNCIA ANTROPOLÒGICA

CARACTERÍSTIQUES DE L'ANTROPOLOGIA

1. Caràcter comparatiu:

GENERALITZACIONS

- A través del *préstec*: anem cap a una cultura global? Internet, *mass media*, Walt Disney, el menjar ràpid, etc.
- Per mitjà de *l'herència cultural d'un avantpassat comú*: l'anglès d'Austràlia i EUA.
- O bé, la *invenció independent*: l'agricultura en Orient Mitjà i Mèxic.

PARTICULARITATS CULTURALS

En la nostra cultura, les despeses més sumptuoses es solen donar en les bodes. Entre els betsileo de Madagascar, el matrimoni és un esdeveniment menor, al qual acudeixen només unes poques persones, mentre que el funeral, que és una mesura de la posició social i dels èxits de tota una vida, pot atraure un miler de persones.

1. LA CIÈNCIA ANTROPOLÒGICA

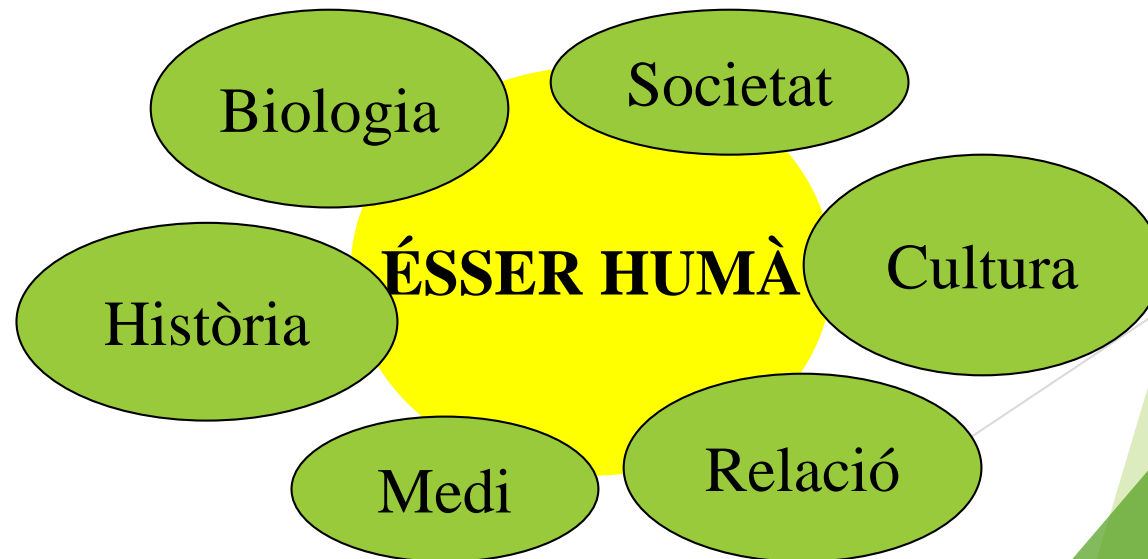
CARACTERÍSTIQUES DE L'ANTROPOLOGIA

2. Enfocament holístic:

- Visió global.
- Perspectiva transcultural.

L' holisme implica una combinació exclusiva en l'antropologia de les diferents perspectives:

- biològica;
- social;
- cultural;
- lingüística;
- històrica;
- contemporània; etc.

2. CAMPS DE L'ANTROPOLOGIA

Segons Carol R. Ember i Melvin Ember (1997):

1. Antropologia física:

- ▶ Paleontologia humana o paleoantropologia: estudi sobre l'aparició de l'ésser humà.
- ▶ Variació humana: estudi sobre les variacions biològiques actuals.

2. Antropologia cultural:

- ▶ Arqueologia: estudi de cultures antigues mitjançant les restes materials:
 - ▶ Prehistòria.
 - ▶ Arqueologia històrica.
- ▶ Lingüística: estudi antropològic de les llengües:
 - ▶ Lingüística històrica: estudi sobre la forma en què canvien les llengües.
 - ▶ Lingüística descriptiva o estructural: estudi sobre la diferenciació de les llengües actuals entre si.
 - ▶ Sociolingüística: estudi sobre la utilització de les llengües en diferents contextos socials.

2. CAMPS DE L'ANTROPOLOGIA

Segons Carol R. Ember i Melvin Ember (1997):

2. Antropologia cultural:

- ▶ Arqueologia.
- ▶ Lingüística.
- ▶ Etnologia: estudi de cultures contemporànies recents, formes de pensament i comportament:
 - ▶ Etnografia: treball de camp: descripció detallada d'hàbits i costums.
 - ▶ Etnohistòria: estudi dels canvis en els estils de vida utilitzant documents històrics.
 - ▶ Cultures comparades: comparació de cultures, raons de les diferències i similituds.

3. Antropologia aplicada a qualsevol dels camps antropològics:

- ▶ Informes forenses.
- ▶ Conservació d'objectes patrimonials.
- ▶ Programes educatius bilingües.
- ▶ Desenvolupament local.

Antropologia aplicada

		Antropologia aplicada	
		Passat distant	Passat recent i present
FÍSICA		Paleontologia humana	Variació humana
CULTURAL	L L E N G U A	Lingüística històrica	Lingüística descriptiva
	A L T R E S	Història cultural Arqueologia	Variació cultural Etnologia
		Antropologia aplicada	

Antropologia aplicada

2. CAMPS DE L'ANTROPOLOGIA

Segons Conrad Phillip Kottak (1994):

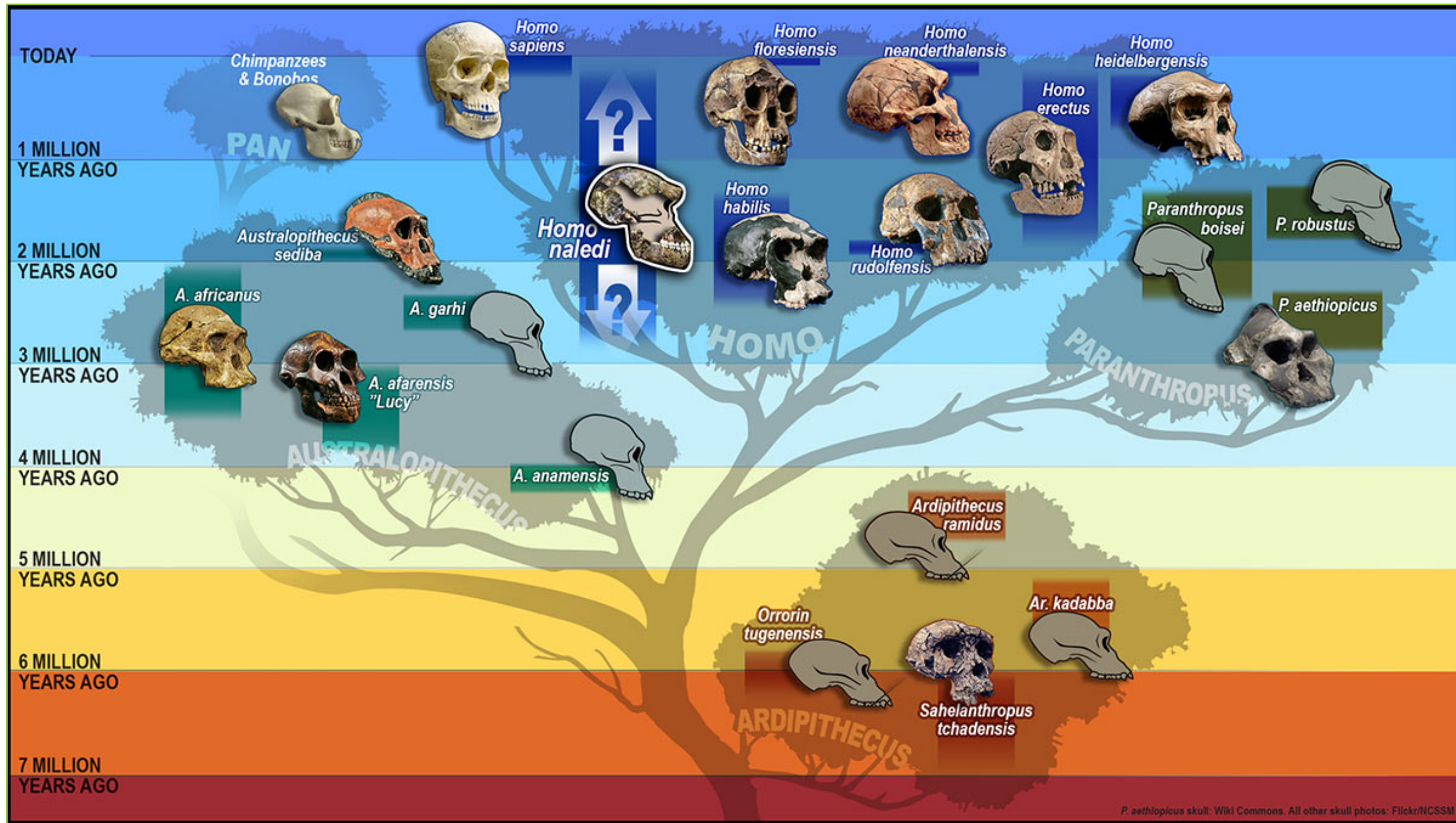
1. **Antropologia cultural**: estudi de la societat i la seua cultura tenint en compte les característiques universals, generals i particulars, descrivint, explicant, analitzant i interpretant les similituds i diferències culturals. Per a estudiar i interpretar la diversitat cultural, els antropòlegs i les antropòlogues culturals realitzen dos tipus d'activitats:
 - a) Etnografia (etnodescripció).
 - b) Etnologia: comparació transcultural: anàlisi i comparació de dades de diferents societats.
2. **Antropologia arqueològica**: reconstrueix, descriu i interpreta el comportament humà i els patrons culturals a través de restes materials:
 - a) Prehistòria: estudi de cultures antigues per mitjà d'artefactes o documents.
 - b) Ecologia humana: estudi d'ecosistemes que inclouen éssers humans i les relacions que s'estableixen.
 - c) Paleoecologia: estudi d'ecosistemes del passat.

2. CAMPS DE L'ANTROPOLOGIA

Segons Conrad Phillip Kottak (1994):

3. Antropologia biològica o física: estudi de la diversitat biològica humana en el temps i l'espai:

- a) Paleoantropologia: evolució dels homínids a través dels fòssils.
- b) Genètica humana: estudi dels gens.
- c) Creixement i desenvolupament humà.
- d) Plasticitat i biologia humana o la capacitat del cos per a fer front a tensions com la calor, el fred i l'altitud.
- e) Primatologia: estudi de primats no humans: la biologia, l'evolució, el comportament i la vida social dels micos, els simis i altres primats.

El árbol genealógico de las poblaciones humanas

El gráfico representa cómo se segmentaron del tronco común 22 de los 51 pueblos estudiados

PÈL

PELL

ULLS

DIFERÈNCIA
DE COLOR

+ MELANINA

PELL MÉS FOSCA

- MELANINA

PELL MÉS CLARA

PROTEGEIX DE LA
RADIACIÓ
ULTRAVIOLETA

Londres, 7 ago (EFE).- La historiadora britànica Mary Beard, premio Princesa de Asturias de Ciencias Sociales de 2016, se ha visto envuelta en una "tormenta" de crítiques por afirmar que **la "diversidad étnica"** era común en las islas británicas en la época del Imperio Romano.

La Universidad de Cambridge, donde es catedrática, expresó hoy su respaldo oficial a la historiadora, que ha denunciado en una columna en la revista "The Times Literary Supplement" que ha sufrido "ataques" y un "torrente de insultos agresivos" en las redes sociales.

La polémica comenzó cuando Beard defendió un vídeo educativo de la cadena pública BBC sobre los romanos en la antigua Britania, en el que uno de los legionarios de alto rango que aparece es negro, una interpretación que la conocida divulgadora del mundo clásico considera "bastante acertada".

Retallada de premsa de *El Confidencial*, del 7 d'agost de 2017, sobre la polèmica de la diversitat cultural a les Illes Britàniques.

Font: Agència EFE / Patricia Tubella, recuperat el 4 de maig de 2018: https://www.elconfidencial.com/ultima-hora-en-vivo/2017-08-07/mary-beard-afronta-criticas-por-defender-la-diversidad-del-imperio-romano_1286503/

Foto facilitada por el Museo de Historia Natural de Londres que muestra el rostro del llamado "Hombre de Cheddar". LONDON NATURAL HISTORY MUSEUM / EFE / VIDEO: REUTERS-QUALITY

Los primeros británicos eran negros, tenían el pelo rizado y los ojos azules. La sorprendente afirmación viene avalada por un equipo de científicos que han analizado el genoma de un esqueleto humano de 10.000 años de antigüedad con las últimas tecnologías, y reconstruido su rostro. El resultado obtenido revela que la pigmentación de su piel era "de oscura a negra" y no del tono más claro -lechoso, según el tópico- que hoy caracteriza a sus descendientes.

Retallada de premsa de *El País*, del 8 de febrer de 2018, sobre el *Homo* de Cheddar

Font: autora Patricia Tubella, recuperat el 4 de maig de 2018:

https://elpais.com/elpais/2018/02/07/ciencia/1518024763_388356.html

Fotograma de *Life in Roman Britain History. The Story of Britain* (2017).

Font: BBC, recuperat el 4 de maig de 2018: <https://www.youtube.com/watch?v=WjuYhBPwaOs>

2. CAMPS DE L'ANTROPOLOGIA

Segons Conrad Phillip Kottak (1994):

4. Antropologia lingüística: estudi del llenguatge en el seu context social i cultural, en l'espai i a través del temps.
 - a) Sociolingüística: variació lingüística en el seu context social; dialectes regionals o diferències de classe o gènere.
 - b) Lingüística descriptiva: sons, gramàtica i significat de llengües concretes.
 - c) Lingüística històrica: variació d'una llengua en el temps.
5. Antropologia aplicada: usa el coneixement i les tècniques de les disciplines antropològiques per a identificar, avaluar i resoldre problemes socials contemporanis.

3. ANTROPOLOGIA APLICADA

REFLEXIÓ INICIAL

Els implicats en la investigació de caràcter social (objecte d'estudi):

- ▶ Han de conèixer-ne els resultats.
- ▶ Fer-ne ús en benefici seu.

ÈTICA ANTROPOLÒGICA: no recomanar o prendre cap acció que perjudique els interessos de la comunitat.

No és fàcil decidir si un canvi proposat beneficiarà o no a la població objecte d'estudi.

Coneixement d'individus investigats:

1. Positiu: suport a les seues causes i desenvolupament.
2. Negatiu: perfeccionament de formes d'aniquilament.

3. ANTROPOLOGIA APLICADA

Definició d'ANTROPOLOGIA APLICADA, segons

Conrad Phillip Kottak (1994, pàg. 6):

«L'antropologia no és una ciència de l'exotisme practicada per acadèmics estranys tancats en les seues torres de marfil, sinó una disciplina amb molt per a explicar a la gent [...]

L'organització professional de l'antropologia, l'*American Anthropological Association* [...] ha rebut el suport pel seu paper com a servei públic a través de la introducció d'una cinquena subdisciplina, l'antropologia aplicada.»

L'antropologia te dues dimensions

Antropologia
teòrica o
acadèmica

Antropologia
aplicada o
pràctica

3. ANTROPOLOGIA APLICADA

Definició d'ANTROPOLOGIA APLICADA, segons Conrad Phillip

Kottak (1994, pàg. 6):

«L'antropologia aplicada -l'aplicació de les dades, les perspectives, la teoria i els mètodes antropològics per a identificar, avaluar i resoldre problemes socials contemporanis. Cada vegada hi ha més antropòlegs de les quatre subdisciplines principals que treballen en aquestes àrees "aplicades", com són la salut pública, la planificació familiar i el desenvolupament econòmic.»

3. ANTROPOLOGIA APLICADA

Definició d'ANTROPOLOGIA APLICADA, segons Marian Moya, antropòloga i doctora en Ciències Socials per la Rikkyo University (Tòquio) i professora en unes quantes càtedres, entre les quals, destaquen la d'Antropologia Aplicada i el Seminari Cultura i Desenvolupament de la Mestria en Antropologia Social de la UNSAM.

- Posada en acció de l'antropologia.
- Els antropòlegs i les antropologies participen en el disseny, la planificació, la implementació i l'avaluació de programes i projectes, polítiques i lleis, a més de contribuir en l'elaboració de productes o en l'oferta de serveis.
- Es prediuen i/o s'avaluen, així mateix, els efectes de canvis produïts en les polítiques locals, nacionals, regionals i internacionals.
- El treball en antropologia aplicada comprèn temes d'índole sociopolítica i de justícia social -com ara discriminació o drets humans-, estratègies de desenvolupament, polítiques educatives i de salut pública, gestió de recursos naturals, patrimoni cultural, turisme i espais protegits, dinàmiques culturals en les corporacions, entre altres.

3. ANTROPOLOGIA APLICADA

Aplicant l'ANTROPOLOGIA, aconseguirem:

- ▶ Coneixement científic al servei dels mateixos implicats en l'estudi.
- ▶ Relació entre les institucions (públiques o privades) i la societat civil.

Compromís de la pràctica antropològica:

- ▶ Comunicació i participació establida entre investigadors i investigadores i l'objecte d'estudi, és a dir, les persones.
- ▶ Els resultats de les investigacions han d'arribar a les persones involucrades.

4. ANTROPOLOGIA ECOLÒGICA

Antropologia Ecològica: és l'estudi d'ecosistemes que inclouen persones.

La definició proposada per Roy A. Rappaport (1987) constitueix una de les aportacions més importants a l'antropologia ecològica pel fet de considerar com a ecosistema «el total de les entitats vivents i no vivents íntimament relacionades en intercanvis materials dins d'una porció definida de la biosfera».

Per tant:

- Els éssers humans utilitzen les influències de la natura.
- Són influïts per l'organització social i els valors culturals.

Entorn: natural i social

des del punt de vista antropogènic

- d'origen humà.
- derivat de l'activitat de l'home.

Els dos entorns no estan separats metafísicament, es produeixen interrelacions freqüents entre els dos. És a dir, que els éssers humans exerceixen un impacte *sobre els seus entorns al mateix temps que es veuen afectats per les forces ambientals*.

4. ANTROPOLOGIA ECOLÒGICA

Els diferents grups ètnics, a través del temps, han intentat mantenir l'equilibri, dins del seu propi hàbitat, conscients que aquest era el seu principal medi de subsistència.

Cada grup humà té una manera peculiar de:

- ▶ vincular-se amb el medi.
- ▶ explotar els seus recursos naturals.
- ▶ relacionar-se socioeconòmicament.

ESPECIFICITAT CULTURAL

Totes les creacions i transformacions realitzades pels éssers humans són aportacions culturals; per tant, el medi ambient social o antropogènic serà una manifestació cultural.

4. ANTROPOLOGIA ECOLÒGICA

Tipus de transformacions socials:

a) Causades per elements autòctons:

- a) Adaptació positiva.
- b) Aprofitament constructiu de la situació generada.
- c) Sense ruptura en el vincle entre l'ambient cultural i el natural.
- d) No hi ha rebuig de la transformació (èxit de la comunitat).

b) Causades pels factors aliens a la societat:

- a) Si no hi ha interrupció en el procés de desenvolupament normal del grup perquè es prenen en compte els factors interns: **NO ORIGINA REBUIG.**
- b) Si fa fallida el procés de desenvolupament es produeix una reacció que altera el funcionament de la comunitat: **ORIGINA REBUIG.**

4. ANTROPOLOGIA ECOLÒGICA

EFECTES DELS CANVIS

Produïts per elements
interns o interns i
externs conjuntament.

Els trets culturals
adquireixen més força.

Produïts per elements
externs amb efectes
negatius.

Es produeix rebuig de la
novetat o de la tradició.

4. ANTROPOLOGIA ECOLÒGICA

Adaptació passiva dels individus:

- El procés de coneixement i el contacte amb la realitat queden estancats.
- L'individu passa de transformador a transformat.

Adaptació activa dels individus:

- Suposa un aprenentatge real en augment (espiral dialèctica).
- Més capacitat per a enfrontar els canvis i conduir els conflictes.

Internalització ecològica: interacció de l'individu amb el grup i amb l'ambient ecològic.

D'aquesta internalització dependran els marcs que els individus construeixen per a actuar i prosseguir el seu coneixement de la realitat.

Estudi dels individus:

- Dimensió horitzontal: aspecte situacional.
- Dimensió vertical: trajectòria temporal, històrica.

4. ANTROPOLOGIA ECOLÒGICA

Capacitat receptiva:

- ▶ Diferents formes d'acceptació de la novetat en cada societat.
- ▶ L'equilibri entre les societats i el seu medi és dinàmic i les regles s'estableixen a partir d'aquest equilibri com el control demogràfic.
- ▶ Quan el diàleg entre una cultura i el medi en què s'ha originat es trenca, els individus passen al desarrelament i es poden perdre els significats establits.

4. ANTROPOLOGIA ECOLÒGICA

Estratègies d'adaptació:

- ▶ Estratègies adaptants: patrons formats pels ajusts molt diversos i diferents que realitzen els individus per a obtenir i utilitzar els recursos i resoldre problemes immediats.
- ▶ Processos adaptants:

Canvis a llarg termini (evolutivament específics) resultants de l'ús repetit d'aquestes estratègies en un entorn particular.

Les persones solen ser conscients de les seues estratègies adaptants, encara que, tot sovint, no distingeixen els processos adaptants.

Els processos són captats pels investigadors i les investigadores (arqueòlegs/arqueòlogues o etnòlegs/etnòlogues) amb orientació històrica.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

Quan parlem d'economia ens referim a processos i activitats que impliquen diners, béns i serveis. Afirmen Carol R. Ember i Melvin Ember (1997, pàg. 136) que:

«Totes les societats tenen costums que especifiquen com es pot accedir als recursos naturals, quina és la manera de transformar o convertir aquests productes -a través del treball- en productes de primera necessitat i altres béns i serveis desitjats, i com es distribueixen (i, a vegades, s'intercanvien) els béns i els serveis.»

CONVERSIÓ DELS RECURSOS:

En totes les societats, els recursos han de ser transformats per mitjà de treball en menjar, eines i altres productes. Aquestes activitats són *activitats de producció*.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

TIPUS DE PRODUCCIÓ ECONÒMICA

1. Producció domèstica:

1. Societats no industrials.
2. Producció en famílies o grups emparentats.
3. Tenen el dret en l'explotació dels recursos i control dels productes del seu treball.

Ex.: La majoria de les societats tradicionals.

2. Producció tributària:

1. Societats no industrials.
2. La majoria de les persones poden produir el seu propi menjar, però una elit o aristocràcia controla una part de la producció.

Ex.: Societats feudals de l'Europa Occidental a l'edat mitjana, Rússia tsarista.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

TIPUS DE PRODUCCIÓ ECONÒMICA

3. Producció industrial:

1. Societats industrials.
2. Producció mecanitzada, siga en fàbriques o al camp.
3. Els capitalistes (individus o estats) controlen la costosa maquinària.
4. La majoria dels individus treballa com a assalariats.

Ex.: Societats occidentalitzades.

4. Producció postindustrial:

1. Societats industrials.
2. Tecnologia; accés a la informació a través dels ordinadors.
3. Treball assalariat des de les cases.

Ex.: Societats occidentalitzades.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

FORMES DE REALITZAR EL TREBALL

Per què treballa la gent? És necessari per a la supervivència, però, per què, aparentment, en algunes societats la gent treballa més del que ha de treballar? Què els motiva a treballar més? En les societats d'economia de subsistència treballar més, tenir més excedents pot estar motivat per l'obtenció de respecte i estima. En la nostra societat, les raons són diverses: tenir més ingressos addicionals per a millorar el nivell de vida o per a satisfer un desig de realització o perquè ens agrada treballar.

- ▶ De manera voluntària: no hi ha una organització formal dins de la societat que oblige la gent a treballar o la castigue per no fer-ho. L'educació i la pressió social són armes suficients per a convèncer les persones per a treballar.
- ▶ Treball forçat: imposat des dels grups dominants, com el pagament d'impostos, la prestació personal (un sistema de treball forçat, l'arrendament de terres o l'esclavitud).

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

DIVISIÓ DEL TREBALL

En totes les societats hi ha alguna divisió del treball, alguna assignació convencional dels diferents tipus de treball a diferents tipus de persones. Podem entendre la divisió del treball com una forma d'especialització.

Variables:

- Sexe.
- Edat.
- Estratificació social.

DISTRIBUCIÓ DELS BÉNS I SERVEIS

Els béns i serveis es distribueixen en totes les societats per mitjà de sistemes que es poden dividir en tres:

1. Reciprocitat.
2. Redistribució.
3. Intercanvi mercantil o comercial.

Poden coexistir els tres sistemes de distribució de béns i serveis, però un serà el que predomini. El sistema predominant sembla estar associat a la tecnologia i al desenvolupament econòmic de la societat.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

1. Reciprocitat: consisteix a donar i prendre sense usar diners; va des del pur regal fins als intercanvis iguals o l'engany.

Pot adoptar tres formes:

a) Reciprocitat generalitzada:

- Es donen béns o serveis a una altra persona sense expectativa aparent de rebre alguna cosa a canvi.
- Les famílies de totes les societats es mantenen amb aquest sistema.
- Encara que sembla altruista, la donació o repartiment de béns pot beneficiar els que donen: beneficis socials, personals, etc.
- El repartiment pot ser més freqüent quan els recursos són impredecibles: en societats en què l'obtenció dels aliments és menys predictable (animals silvestres i peix) se solen compartir més sovint que els productes de l'horta, més predictibles.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

1. Reciprocitat:

Pot adoptar tres formes:

a) Reciprocitat generalitzada.

b) Reciprocitat equilibrada:

- Les expectatives de beneficis són explícites i a curt termini.
- Implica un intercanvi immediat de béns i serveis o un intercanvi acordat al llarg d'un període de temps limitat. És important que cada part done lliurement a l'altra els béns i serveis que desitja.
- Els intercanvis poden tenir motivacions diferents i, per tant, significats diversos: els intercanvis de regals personals impliquen la creació o perpetuació d'algun tipus de relació duradora entre persones i grups. Al contrari, els intercanvis de béns, que es poden produir també en absència de diners, se centren en els béns i serveis rebuts: el motiu és la transacció en si. Una vegada s'ha completat la transacció, la relació entre les parts implicades sol concloure.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

Los Argonautas del Pacífico occidental (1922) de Bronislaw Malinowski

El kula consisteix en un intercanvi circular d'objectes simbòlicament valuosos que provoca expedicions marítimes i contactes entre els grups d'illes. En el sentit de les agulles del rellotge, i passant per totes les illes, circulen els collarets de petxina vermella (soulava), i en el sentit contrari, els braçalets de petxina blanca (mwali). Amb aquests intercanvis, que estan units a complicats rituals i a molts aspectes de la vida insular, es relacionen individus que en alguns casos viuen separats per grans distàncies.

Els objectes kula rarament estan molt de temps en possessió dels que els reben. Els han de passar a altres companys en el circuit després d'un cert període, raó per la qual els mwali i els soulava estan en constant circulació en l'intercanvi.

A pesar d'això, la possessió temporal dels objectes kula aporta als seus posseïdors un cert prestigi; però és també l'objecte d'intercanvi el que augmenta de valor simbòlic amb les transaccions, perquè cada objecte té una història detallada de la seua procedència i dels homes que l'han posseït.

Afirmen Carol R. Ember i Melvin Ember (1997) que en el comerç de les polseres i els collars s'amaga un altre tipus d'intercanvi: comerç de productes necessaris, relacions socials i prestigi social. L'acte de regalar és un dispositiu que engrandeix al donant i implica fortes relacions de correspondència, hospitalitat, protecció i assistència mútues.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

1. Reciprocitat:

Pot adoptar tres formes:

- a) Reciprocitat generalitzada.
- b) Reciprocitat equilibrada.
- c) Reciprocitat negativa:

- Prendre alguna cosa sense pensar en una compensació adequada és aprofitar-se de l'altre, obtenir alguna cosa a canvi de res o per menys dels que val.
- Formes suaus són el regateig i l'engany; i una altra més extrema és el furt.
- Inclou graus diversos d'astúcia, malícia, sigil i violència.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

2. Redistribució:

- És l'acumulació de béns o mà d'obra per part d'una persona o en un lloc determinat, amb l'objectiu de distribuir-la posteriorment. Encara que la redistribució existeix en totes les societats, només es converteix en un mecanisme important en societats amb jerarquies polítiques.
- Quan té una base territorial, es necessita un aparell polític per a coordinar l'acumulació i distribució central de béns, o per a mobilitzar mà d'obra per a algun objectiu.
- Quan es dona en societats amb nivells de producció alts, sovint són els rics els que se'n beneficien.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

3. Intercanvi mercantil o comercial:

- Transaccions en què els preus estan sotmesos a la llei de l'oferta i la demanda; això les diferencia de la reciprocitat equilibrada.
- També implica l'intercanvi o la compravenda de béns i les transaccions de mà d'obra, terres, lloguers i crèdits.
- Encara que no necessàriament ha d'implicar diners, la majoria dels intercanvis comercials d'avui dia els fan servir.

ELS DINERS

- ▶ Realitzen les funcions bàsiques de servir com un mitjà d'intercanvi acceptat, un patró per a mesurar el valor i un mitjà per a emmagatzemar riquesa.
- ▶ Tenen poc o gens de valor intrínsec: és la societat la que en determina el valor.
- ▶ Apareix sobretot en societats amb un nivell més elevat de desenvolupament econòmic.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

Rafael Antonio Pérez-Taylor Aldrete, doctor en Geografia i Història amb especialitat en Antropologia Cultural, per la Universitat de Barcelona i investigador en l'Institut d'Investigacions Antropològiques de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic.

- Des de l'antropologia s'ha d'estar d'acord amb els temps que es viuen, veure el temps com una cosa viva. Això només tindrà sentit en la mesura que la tradició permet l'existència de temps passats, materialitzats a través dels mites i les històries, com la possibilitat política de generar identitats col·lectives.
- Som producte de molts passats i no tot el que ha succeït ha arribat fins avui. La diversitat sempre ha estat vigent i no com una cosa única.
- El subjecte s'ha construït a través del gènere, la sexualitat, els comportaments socials i íntims, els sistemes de vida compartida, la política, les ètnies i les societats d'índole variada.

5. ANTROPOLOGIA ECONÒMICA I DE LES SOCIETATS COMPLEXES

Rafael Antonio Pérez-Taylor Aldrete, doctor en Geografia i Història amb especialitat en Antropologia Cultural, per la Universitat de Barcelona i investigador en l'Institut d'Investigacions Antropològiques de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic.

- Allà on hi haja comportament humà pautat, hi ha material per a la investigació antropològica:
 - ✓ Instal·lacions esportives.
 - ✓ Universitats.
 - ✓ Centres religiosos.
 - ✓ Mercats.
 - ✓ Centres comercials.
 - ✓ Mitjans de comunicació.
 - ✓ Àmbit turístic, etc.
- En les societats complexes, moltes variables independents (indicadors socials) influeixen en el comportament i les opinions.
- La investigació quantificable (enquestes) pot permetre una avaluació més precisa de diferències i similituds entre comunitats.

► Bibliografía específica:

- Kottak, Conrad Phillip. (1994). El campo de la Antropología. En Conrad Phillip Kottak, *Antropología. Una exploración de la diversidad humana con temas de la cultura hispana* (6ª ed.) (pp. 1-18). México D. F. [etc.]: McGraw-Hill.

► Bibliografía:

- Ember, Carol R. i Ember, Melvin. (1997). ¿Qué es la Antropología?. En Carol R. Ember i Melvin Ember, *Antropología cultural* (pp. 1-15). Madrid: Prentice Hall.
- Ember, Carol R. i Ember, Melvin. (1997). Sistemas económicos. En Carol R. Ember i Melvin Ember, *Antropología cultural* (pp. 135-168). Madrid: Prentice Hall.
- Malinowski, Bronislaw. ([1922] 1986). *Los argonautas del Pacífico Occidental. Un estudio sobre el comercio y aventura entre los indígenas de los archipiélagos de la Nueva Guinea melanésica*. Barcelona: Península.
- Pastor-Alfonso, María José. (2001). *De la teoría a la práctica antropológica: el museo como referencia. Materiales de apoyo docente*. Alicante: Publicaciones de la Universidad de Alicante.
- Rappaport, Roy A. ([1968] 1987). *Cerdos para los antepasados. El ritual en la ecología de un pueblo en Nueva Guinea*. Madrid: Siglo Veintiuno de España.

Agraïments:

A María José Pastor-Alfonso per dissenyar aquesta assignatura i actualitzar-la any rere any i a tot l'equip docent que l'imparteix. En especial, a Sergi Ferreres i Helena Cabrera per les seues aportacions al llarg dels anys.

Material docent admès en la Convocatòria de suport lingüístic a l'elaboració de materials docents en valencià i anglès 2017, publicat al *Butlletí Oficial de la Universitat d'Alacant* (BOUA) el 22 de febrer de 2017. D'acord al punt 7 sobre la Publicació dels materials, aquests són depositats en el Repositori de la Universitat d'Alacant per això, aquest treball està subjecte a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional de Creative Commons

